

dentima i nastavnicima medicine, zdravstvenih studija, farmacije, stomatologije, ali i humanističkih znanosti poput filozofije, religijologije i teologije jer primarna intencija samoga Pottera je bila da upravo bioetika bude mostovna znanost budućnosti, koja će spajati različite discipline a osobito humanističke i prirodoslovne.

Izdavač ovog naslova je renomirana izdavačka kuća *Pergamena* iz

Zagreba, što je ujedno i trideset i prva knjiga s tematikom bioetike u tiskanom izdanju ove kuće. Pored ostalog, ovo bioetičko štivo sadrži preko dvije stotine stranica, te je nastalo u okviru projekta „Korijeni bioetike: američki i evropski doprinosi konstrukciji jedinstvene povijesti“.

Orhan Jašić

UDK 28-184

Pogled na knjigu *Akaidiska učenja Ebu Hanife* autora Adnana Silajdžića i Samira Beglerovića

Ovom prilikom prikazujemo knjigu *Akaidiska učenja Ebu Hanife*, inače djelo profesora Adnana Silajdžića i Samira Beglerovića. Knjiga je nastala na prijedlog reisu-l-uleme Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini Husein-ef. Kavazovića, a publicirana je 2016. godine, a izdavač je El-Kalem iz Sarajeva. Štampana je uz pomoć humanitarne organizacije „Beni Hašim“.

Djelo je posvećeno Nedžib-ef. Smailbegoviću profesoru Šerijatske sudačke škole, zatim Ahmed-ef. Bureku profesoru akaida na Višoj islamsko-teološkoj školi, kao i Ahmed-ef. Smajloviću profesoru akaida na Islamskom teološkom fakultetu. Knjiga sadrži 282 stranice. Sastoji se od predgovora autora, dok je, glavni dio knjige, podijeljen u šest poglavlja, nakon kojih je ponuđen i spisak

korištene literature. Poglavlja koja su obrađena u ovom djelu su: *El-Fikhu-l-ekber I* (Prvo razumijevanje 1); *El-Vasijja* (Oporuka); *El-Fikhu-l-ekber* (Prvo razumijevanje 2); *Pismo Ebu Hanife upućeno Osmanu el-Bettiju*; *El-Fikhu-l-ebzat* (Šire i jednostavnije razumijevanje); *El-'Alim ve-l-mute'allim* (Učenjak i učenik). Na samom početku autori navode razlog nastanka jedne ovakve knjige u okviru Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Naime, poslijeratna Bosna nije postala samo mjesto početka obnove i izgradnje srušenih i uništenih zgrada, kuća, puteva, vjerskih objekata i svega drugog što se moglo rušiti, ona je mjesto gdje se pojavljuju brojni pravci u tumačenju islama, a s ciljem negiranja značajno povijesnog vremena za našu vjeru i tradiciju. Cilj djela je prema autorima odgovoriti na mnogobrojna retrogradivna shvaćanja islama koja osporavaju kredibilnost hanefijsko-maturidijske matrice razumijevanja i primjene tradicije bosanskih muslimana. Zatim slijedi prvo poglavlje – *El-Fikhu-l-ekber I* (Prvo razumijevanje 1) koje se, kao i naredna četiri sastojе od: uvoda u komentar, teksta poslanice (na arapskom jeziku), prevoda i komentara. Poslanica *El-Fikhul-l-ekber* je napisana sredinom VIII st., a bavi se pitanjima statusa grješnika,

naređivanja dobra a odvrćanja od zla, o potrebi različitih stavova unutar zajednice, sudbine, ashabima Poslanika i škole džehmija. U prvom poglavlju se govori o koncentriranom stavu imama Ebu Hanife po pitanju vjerovanja, osoba je ili vjernik ili nevjernik, ne može biti istovremeno oboje. Princip naređivanja dobra, a odvrćanja od zla je bio veoma bitan u formiranju prvobitne zajednice muslimana, ali kasnije tokom prvih dinastija gubi svoj značaj. Zatim pitanje vrijednosti ashaba Muhammeda, a. s., kao odgovor na učenje *rafidija*. U ovom poglavlju se govori i o događajima vezanim za vladavinu halife Osmana kao i istrage o njegovom ubistvu od strane časnog Alije. Kroz poglavlje se ukazuje na identičnu predaju o blagoslovljenom Poslaniku Muhammedu, a. s., kao i pitanje kazne u kaburu i isticanje stava džehmija o tom pitanju. Zatim slijedi drugo poglavlje *El-Vasijja* (Oporuka) u kome se govori o dvanaest karakteristika (svojstava) imama Ebu Hanife, koje je na samrti izdiktirao svojim najbližim saradnicima. Dvanaest svojstava sadrži i dvadeset sedam zasebnih pitanja. Posebno je važno napomenuti da je *El-Vasijjet* posljedica susreta muslimana sa jevrejskim i kršćanskim tradicijskim vjerovanjima. Tretira pitanja: vjerovanja,

djela kao činjenja, Allahova *istina*, Božiji Govor, hijerarhiju odabranosti unutar zajednice, ljudska djela. U ovom poglavlju ističe se stanje muslimanskog društva kao i vremena u kojem je *El-Vasija* nastala, a to je vrijeme političkih razlika između sunnija i šiija koje su bile velike. Posljednje pitanje odnosi se na proživljenje, pitanje vječnog boravaka u kojem se navodi razlika između maturidijske i eš'arijske teološke škole, a odnosi se na to: „Da li nevjernici ostaju vječno u Vatri. Nakon toga slijedi i treće poglavlje – *El-Fikhu-l-ekber 2* (*Prvo razumijevanje 2*) gdje se upoređuju *El-Fikhu-l-ekber 1* (*Prvo razumijevanje 1*) koji predstavlja sistematizaciju muslimanskog vjerovanja ali i njegovog sistemskog uređenja, koji je nastao kao odgovor na pitanja učenika koji su postavljali imamu Ebu Hanifi, a dok je *El-Fikhu-l-ekber 2* (*Prvo razumijevanje 2*) svojevrsni „Ilmihal“ organizovane zajednice. *El-Fikhu-l-ekber 2* (*Prvo razumijevanje 2*) tretira pitanja: vjerovanja, Allahova Svojstva i Imena, Kur'an, uslovljavanje Uzvišenoga Allaha kao stvar, stvaranje iz ničega, vjesnici, status muslimana počinioca velikog grijeha, potiranje po mestvama, klanjanje namaza za vjernikom – grješnikom, licemjerstvo, znakovi kod vjesnika i počasti kod *dobrih*, viđenje Uzvišenog Allaha

na Ahiretu, zagovor, vaganje djela, pitanja Munkira i Nekira, vođenje, sinovi i kćerke Allahovog Poslanika, a. s., te uzdignuće (mi'radž). Nakon toga dolazi i *četvrto poglavlje – Pismo Ebu Hanife upućeno Osmanu el-Bettiju*. Ovo poglavlje govori o Ebu Hanifinom pismu upućenom Osmanu el-Bettiju iz kojeg se može zaključiti o njegovoj zabrinutnosti o međumuslimanskim podjelama ali i netrpeljivosti, nastavljenim nakon prve generacije muslimana, unutar samih sunnija. Iako ne predstavlja teološku raspravu kao što je to u drugim poslanicama imama Ebu Hanife, ova poslanica potvrđuje njegove teološke rasprave *a sadržaj je uvijek aktuelan pa čak i za današnje doba gdje se koriste pokušene metode i napadaju argumentirani teološki stavovi imama Ebu Hanife*. U *Poslanici se govori o: osnovi murdžijskoga nauka, odnos pokoravanja prema vjerovanju, sadržaj vjerovanja, pitanje Božijeg vođenja, status vjernika grješnika, odnos prema međusobnim sukobima prve generacije muslimana i odnos prema ortopraksi (sunna)*. Zatim slijedi i peto poglavlje – *El-Fikhu-l-ebzat* (*Šire i jednostavnije razumijevanje*) u kome biva riječi o djelu *El-Fikhu-l-ebzat*, poznato i pod nazivom *El-Fikhu-l-ekber*, ali verzija koju prenosi Ebu-l-Muti. Vrijednost ovog djela ogleda se u komentarima pripadnika *ha-*

nefijske tradicije tj. *maturidijske* teološke škole. Znameniti učenjak El-Bejadi-zade dao je temeljni komentar na sve ove poslanice. Tretiraju se pitanja: status vjernika grješnika, naređivanje dobra a odvratanje od zla, odnos prema ashabima, događaji vezani za časnog Osmana i Aliju, razumijevanje naravi vjere, vjerovanje, sposobnost čovjekovog činjenja, sudbina, klanjanje namaza za vjernikom grješnikom i Allahova volja. U ovom djelu potencira se na problem Božijih Svojstava uporedivosti, a koji se u ovom poglavlju komentiraju u četiri reprezentativna članka. Posljednje poglavlje u ovoj knjizi je djelo *El-'Alim ve-l-mute'allim* (Učenjak i učenik), a koje je najmlađe djelo imama Ebu Hanife. Autori su ga okarakterizirali kao *teološki* najzrelije djelo *hanefijske* tradicije tj. *maturidijske* teološke škole. Vrlo je često prevedeno djelo na različite jezike, pa je tako i prvi

prevod na naš jezik uradio hafiz Nevad Kahteran. Djelo se bavi problemima: vjerovanja, tri kategorije vjernika, izvjesnost znanja, odnos znanja i vjerovanja, vrste i narav grijeha, nada, strah, status počinioca velikog grijeha itd.

U knjizi, autori su na jasan, koncizan i precizan način predstavili ove vrlo značajne poslanice imama Ebu Hanife, što su ih istovremeno prevodili, komentirali odnosno reflektirali shodno znakovima vremena. Djelo koje je, pa može se slobodno kazati, dobar priručnik za imame, koji bi im mnogo olakšao u njihovom misionarskom radu, kao i u komunikaciji sa onima koji imaju drugačije poglede i razumijevanja u pogledu tumačenja islama. Od ove knjige najveću korist bi imali imami ali i džematlije indirektno, kao i učenici medrese. Stoga zbog svega navedenog preporučujemo ovu knjigu našem čitateljstvu.

Haris Hadžić